

DOSSIER

Laia Artigas,
l'alter ego de la
directora Carla
Simón en el film
'Estiu 1993'
(2017), que narra
la infantesa de la
directora
catalana

CINEMA EN FEMENÍ

 MIQUEL MARTÍ FREIXAS

En els darrers anys, el rol de la dona en la nostra societat és fortament reivindicat, reïx de la teoria i l'alternativitat per arribar fins a manifestacions multitudinàries històriques. La inscripció del nostre temps a través d'imatges en moviment no n'hauria de ser una excepció, però les xifres i greuges de tot tipus en aquest àmbit professional parlen per si soles. Quin enfocament tindrà Catalunya en les reivindicacions de les dones en el cinema i l'audiovisual?

LA DESIGUALTAT EN XIFRES

Agafem a l'atzar una setmana, la primera de juny, i obrim el diari per cercar la cartellera de cinema de Barcelona. Què trobem? Un monopoli del discurs masculí. En el 95% de títols el director és un home. Un altre cas. Quins llargmetratges de ficció s'han produït a Catalunya l'any 2017? Segons Catalan Films, hi ha anunciades 76 produccions. 59 són projectes dirigits per homes, 16 per dones i un títol és mixt. I podem continuar amb desenes d'exemples. Aquesta és la pauta general, tot i que només és la cara més visible per a l'espectador. La desigualtat de gènere en el sector cinematogràfic va molt més enllà de la direcció, és una piràmide de profundes ramificacions.

En el darrer informe anual de CIMA (Associació de Dones Cineastes i de Mitjans Audiovisuals), a càrrec de Sara Cuenca, es demostra que el nombre de llocs de més responsabilitat en la indústria del cinema està desnivellat: un 74% recau en els homes i un 26% en les dones. A més, les poques funcions de lideratge que s'atorguen a les dones estan "vinculades a característiques de gènere as-

La cartellera de cinema posa en evidència cada dia el monopoli del discurs masculí en el món audiovisual. I, malgrat això, en els darrers anys diverses directores catalanes han projectat a la pantalla una altra mirada. I des del col·lectiu Dones Visuals es treballa per canviar les coses emmirallant-se en el model suec

signades als valors femenins", és a dir, són en una àmplia majoria en disseny de vestuari, maquillatge i perruqueria.

Hi podem afegir una ullada al ventall d'altres camps confrontants. El Festival de Cinema Fantàstic de Sitges, fundat el 1968, ha tingut set direccions diferents, sempre homes. La Filmoteca de Catalunya, en 35 anys d'existència, ha estat dirigida per homes excepte en un període de tres anys. La crítica de cinema? "No es tracta tant que hi hagi poques dones fent crítica, sinó que hi ha poques dones en els espais de més visibilitat", va dir la crítica Eulàlia Iglesias poc abans dels Oscars d'enguany en una entrevista a TV3.

L'exhaustiva anàlisi de CIMA conclou afirmant que aquesta "complexa estructura de desigualtat afavoreix la discriminació de la dona en el sector, partint del sexe i la professió", ja que les dones "treballen ja d'entrada amb menys possibilitats a l'accés de recursos, fet que les situa en una situació de precarietat".

LA MIRADA DE LES DONES

Drac Màgic, una cooperativa fundada el 1970, ja es va situar des dels seus inicis com un espai per valorar com es mereix el treball de les dones en tots els camps cinematogràfics. Un dels seus vessants més coneguts és la Mostra de Cinema de Dones, en actiu des de 1993. Marta Selva, una de les capdavanteres del projecte, ens raona la desigualtat de les xifres citades: "Hi ha una falta de coneixement i també de reconeixement d'una genealogia femenina de professionals", així com una "dificultat que es valorin altres feines que no siguin direcció o, a tot estirar, producció", i

DOSSIER CINEMA EN FEMENÍ

Mar Tarragona, que en breu estrenarà 'El fotògraf de Mauthausen', protagonitzada per Mario Casas

Carla Simón, amb les actrius d' 'Estiu 1993', en els darrers premis Gaudí

Rodatge. La directora Neus Ballús, durant el rodatge del documental 'El títol'

LA CARTELLERA

"Si agafem la cartellera de cinema qualsevol dia, hi trobem un monopoli del discurs masculí. En el 95% de títols el director és un home"

DESIGUALTAT

"La desigualtat de gènere va molt més enllà de la direcció, és una piràmide de profundes ramificacions"

una manca "d'accés a la informació rellevant, per invisibilització, respecte a la creació". Denuncia un "androcèntrisme i opacitat en els criteris de selecció de projectes i persones en l'àmbit de l'audiovisual i el cinema".

Pot ser que hi hagi, però, menys dones volent fer cinema? O que les seves expectatives dins el camp professional siguin diferents que les dels homes? El mes de juny van néixer a la Universitat de Vic, des de la Unitat d'Igualtat, les primeres jornades *Dones i cinema. La bretxa entre formació i professionalització*, apuntant que hi

ha un important decalatge entre les dones estudiants de cinema i l'assoliment de la professió. Mar Binimelis, coordinadora d'aquestes jornades, ens explica que hi ha força paritat en el nombre d'alumnes nois i noies estudiants d'aquests sectors, però que a l'hora de triar camí s'hauria d'estudiar "si hi ha estereotips, tal com passa amb altres sectors". Comenta la complexitat dels motius dels greuges: "És una mescla de factors." Marta Selva també fa al·lusió a possibles estereotips "a causa d'una pervivència dels rols de gènere que condicionen

les expectatives de les estudiants" i una mancança de "missatges positius".

A banda d'aquest gruix de problemes, però, els resultats de pel·lícules en què el pes primordial dels continguts recau en els homes són diferents si recau en les dones? Pilar Aguilar, en un capítol d'un llibre referent, *Cine y género en España: una investigación empírica* (2010), ho té clar: les pel·lícules de les directors tenen característiques que les diferencien de les dels directors. Centrant-se en com es defineixen els i les protagonistes

Meritxell Colell, durant el rodatge del film 'Amb el vent' POLAR STAR FILMS

Neus Ballús dirigint Sergi López en el seu nou projecte, 'Reservat al personal' LINA BADENES

Elena Trapé recollint el premi a la millor pel·lícula per 'Les distàncies', en el darrer festival de Màlaga EFE / DANIEL PÉREZ

MIRADES DIFERENTS

"Les pel·lícules dirigides per homes reforcen un imaginari que subordina les dones"

L'ALTRE CINEMA

"La veu de la dona és més present en les produccions de menys pes econòmic i malgrat tot han aconseguit grans èxits"

dels films, destaca que en les pel·lícules dirigides per homes "la majoria de figures femenines resulten desdibuixades i parcialitzades, sense presència ni importància en la trama, sense vida pròpia més enllà de la seva relació amb els homes", mentre que en les pel·lícules dirigides per dones els personatges femenins "opinen, actuen i pensen". Les pel·lícules dirigides per homes "reforcen un imaginari que subordina les dones i constitueix el substrat de la violència de gènere". Mar Binimelis ens hi afegeix que aquest acurat estudi de Pilar

Aguilar està focalitzat en un àmbit *mainstream*, i que, si ampliem tota l'anàlisi al panorama audiovisual contemporani, trobarem que, en espais de produccions més alternatives i de menys pes econòmic, veurem que la veu de la dona hi és més present, un fet també significatiu i rellevant.

I A PESAR DE TOT...

I a pesar de totes aquestes enormes dificultats, els resultats finals de les dones cineastes catalanes són prestigiosos. Només cal mirar uns mesos

enrere. En el Festival de Cinema Espanyol de Màlaga d'enguany, els tres principals premis van ser per a produccions catalanes dirigides per dones. Millor pel·lícula: *Les distàncies*, d'Elena Trapé, un drama generacional al voltant d'un grup de joves ja no tan joves. Millor documental: *Ainhoa, yo no soy esa*, de Carolina Astudillo, una pel·lícula d'arxiu que reescriu la intensa i tràgica història d'una jove barcelonina desconeguda. Millor pel·lícula independent (premi Zonazine): *Amb el vent*, de Meritxell Colell, un valent repte cinematogràfic, en relació amb

DOSSIER CINEMA EN FEMENÍ

la dansa, sobre la pèrdua d'un ésser estimat i la superació del buit. Podríem considerar que és una casualitat si no fos perquè, en el mateix festival, el 2017 la millor pel·lícula pel jurat va ser *Estiu 1993*, de Carla Simón, i la millor pel·lícula independent, *Júlia*, de d'Elena Martín. Novament, dues produccions catalanes signades per dues dones, en què bona part dels personatges principals també són dones. Alguns d'aquests films s'han produït amb pressupostos petits.

Podem fer també el seguiment de futurs projectes d'interès: Neus Ballús (*La plaga*, 2014) està culminant *Reservat al personal* (2018), Patrícia Font (premi Goya al millor curtmètrage per *Café para llevar*, 2015) està acabant el muntatge de la comèdia *Gente que viene y bah...* o Mar Targarona, qui en breu estrenarà *El fotògraf de Mauthausen*, ficció inspirada en la vida del fotògraf català Francesc Boix. I no podem oblidar altres propostes rellevants més enllà de fer una pel·lícula, com ara la investigació històrica i pedagògica sobre les dones i el cinema *La dimensió poc coneguda: pioneres del cinema*, duta a terme per Ingrid Guardiola i Marta Sureda, que va veure els seus resultats a través d'una exposició al Museu del Cinema de Girona (2014) i una àmplia documentació consultable en línia.

I ARA QUÈ?

Actualment Catalunya aspira a tenir personalitat pròpia amb gran llibertat d'acció, per renovar el país mirant cap a una democràcia ambiciosa digne del segle XXI. En aquesta construcció, el cinema és una finestra de representació de gran rellevància dins i fora del territori, tant per pel·lícules que tenen altes xifres d'espectadors com per d'altres ubicades en àmbits menys majoritaris però de prestigi cultural i de sedimentació de significats. Si Catalunya empeny per renovar la seva societat podria ser un gran avenç vèncer aquests greuges i representar-se de manera molt més igualitària, que seria, alhora, una representació innovadora.

Una altra mirada. En els darrers anys diverses directores catalanes han projectat a la pantalla una altra mirada

